

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Умови та напрями інноваційного розвитку освіти // Вища освіта України. – 2009. – № 3. – С. 5- 13.
2. Андрущенко В. Філософія освіти ХХІ століття: пошук пріоритетів // Філософія освіти. – 2005. – № 1. – С. 5-17.
3. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір: Затверджено наказом МОН № 998 від 31.12.2004 р.
4. Саух П. Чого бракує нашій освіті? / П. Саух // Шлях освіти. – 2007. – № 4. – С. 2-6.
5. Філософські абрисы сучасної освіти: Монографія / Авт.кол.: Предборська І., Вишинська Г., Гайденок В., Гамрецька Г. Та ін.; За заг.ред. І. Предборської. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2006. – 226 с.

УДК 81'243:371.672+373.3 (045)

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ РОЗДАВАЛЬНИХ ДОДАТКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Скальська О.В.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ РОЗДАВАЛЬНИХ ДОДАТКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Скальська О.В.

У статті обґрунтовується методика використання роздавальних додаткових навчальних матеріалів на уроках іноземної мови у початковій школі, яка передбачає виконання вчителем комплексу послідовних дій, що створює умови для ефективної організації освітнього процесу.

Ключові слова: роздавальні додаткові навчальні матеріали, диференціація навчального процесу, індивідуалізація навчального процесу, методика використання навчальних матеріалів.

**МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РАЗДАТОЧНЫХ
ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ МАТЕРИАЛОВ НА УРОКАХ
ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ**

Скальская О.В.

В статье обосновывается методика использования раздаточных дополнительных учебных материалов на уроках иностранного языка в начальной школе, которая предусматривает соблюдение учителем комплекса последовательных действий, что создают условия для эффективной организации процесса образования.

Ключевые слова: раздаточные дополнительные учебные материалы, дифференциация учебного процесса, индивидуализация учебного процесса, методика использования учебных материалов.

**METHODS OF USING OF DISTRIBUTING ADDITIONAL
EDUCATIONAL MATERIALS IN THE PROCESS OF FOREIGN
LANGUAGE TEACHING IN PRIMARY SCHOOL**

Skal's'ka O.V.

Methods of Using of Distributing Additional Educational Materials in the Process of Foreign Language Teaching in Primary School is described in this article. The accent is made on the effectiveness of educational process.

Key words: distributing additional educational materials, differentiation of educational process, individualization of educational process, methods of using of educational materials.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Одним із важливих кроків у модернізації системи іншомовної освіти в Україні стало навчання іноземної мови у початковій школі. У зв'язку з цим виникла необхідність перегляду і уточнення окремих усталених поглядів на методику та засоби навчання шкільного предмета "Іноземні мови". А відтак, пошук і добір таких із них, які б враховували психолого-фізіологічні та індивідуальні особливості учнів, сприяли ефективному оволодінню ними іншомовною мовленнєвою діяльністю, створювали умови для поетапної диференці-

ації та індивідуалізації навчання, забезпечуючи тим самим реалізацію особистісно орієнтованого підходу до навчання як одного з основних принципів дидактики. Одними з таких засобів навчання є роздавальні додаткові навчальні матеріали.

Як свідчить власний педагогічний досвід, використання вчителями роздавальних додаткових навчальних матеріалів на уроках іноземної мови у початковій школі є, зазвичай, безсистемним, що часто призводить до зниження результативності уроку. Аналіз наших спостережень дозволив виявити ряд причин такої організації освітнього процесу. Найбільш типовими серед них є: недостатньо високий рівень теоретико-методичної підготовленості вчителів з проблеми організації диференційованого та індивідуалізованого навчання засобами роздавальних додаткових навчальних матеріалів; епізодичне використання деяких засобів; недотримання вчителями послідовності дій під час застосування роздавальних додаткових навчальних матеріалів; непродуктивне використання часу уроку тощо. Саме тому увагу слід звернути на підготовку майбутніх учителів у вищій школі.

Аналіз досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема використання засобів навчання іноземних мов та навчальних матеріалів, зокрема, висвітлена у доробках вітчизняних і зарубіжних учених таких як П.К. Бабінська, В.А. Бухбіндер, І. М. Верещагіна, С.А. Гембарук, М.Я. Дем'яненко, С.П. Золотницька, В.Г. Куліш, Є.О. Маслико, Р.К. Міньяр-Белоручев, С.Ю. Ніколаєва, Д.В. Ольшанський, Є.С. Полат, В.Г. Редько, Г.В. Рогова та ін. Водночас теоретичний аналіз дидактичної і методичної літератури засвідчив, що у своїх працях дослідники акцентують увагу на створенні класифікації засобів навчання іноземних мов, описують дидактичні особливості навчальних матеріалів, наводять приклади їх використання.

Мета статті – описати методику використання майбутніми вчителями роздавальних додаткових навчальних матеріалів на уроках іноземної мови у початковій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. На основі розробленої нами моделі іншомовної діяльності учнів з використанням роздавальних додаткових

навчальних матеріалів на уроках іноземної мови у початковій школі, створено комплекс послідовних дій учителя, що передбачає ефективну організацію освітнього процесу [6, с. 107-112].

Крок перший – діагностика психолого-фізіологічних та індивідуальних особливостей кожного учня, що здійснюється шляхом педагогічного спостереження. Водночас зауважимо, що аналіз наукової літератури дозволив об'єднати існуючі психолого-фізіологічні та індивідуальні особливості учнів у три категорії: відносно стійкі, мінливі особливості (що змінюються з віком) та відмінності у навчанні [2, с. 12-13; 3, с. 29; 4, с. 32-35].

Так, серед відносно стійких, пов'язаних зі спадковістю особливостей учнів, найбільш вивченими є фізіологічні. Відповідно до типу нервової системи розрізняють дітей зі слабкою та сильною нервовою системою. Обов'язковою умовою ефективної роботи з учнями, у яких домінує сильний тип нервової системи є урізноманітнення діяльності, використання завдань різного типу, рівня складності, з елементами творчого пошуку тощо. Індивідуальний підхід до школярів зі слабким типом нервової системи передбачає врахування вчителем їхньої потреби у додатковому часі на підготовку.

Відповідно до швидкості протікання процесів збудження і гальмування розрізняють рухливих, що потребують постійного контролю з боку вчителя через свою непосидючість, незібраність, не зосередженість) та інертних школярів, у більшості яких переважає слабкий тип нервової системи.

Аналіз психофізіологічних якостей функціональних процесів учнів включає характеристику рівня навчальних можливостей, інтелектуального розвитку та відхилення від норм у пізнавальній, емоційній і вольовій сферах. Так, відповідно до навчальних можливостей школярів, виділяють: учні з високими навчальними можливостями (швидко засвоюють навчальний матеріал, з великим інтересом самостійно працюють над різними джерелами знань, потребують завдань підвищеної складності); учні з достатньо високими навчальними можливостями (володіють навичками самостійної роботи, працюють у швидкому темпі, потребують періодичного контролю вчителем їхньої навчальної діяльності); учні з середніми навчальними можливостями (потребу-

ють постійної допомоги і контролю їхньої діяльності з боку вчителя, оскільки високі здібності до навчання гальмуються низькою навчальною працездатністю); учні з низькими навчальними можливостями і повільним темпом засвоєння знань (не володіють операціями аналізу, синтезу, узагальнення, виділення головного тощо, а, отже, не можуть працювати без допомоги учителя).

Основними критеріями визначення рівня інтелектуального розвитку кожного учня є наявність стійкого інтересу до навчання та свідомості засвоєння навчального матеріалу. Звідси, учні з високим інтелектуальним рівнем розвитку легко засвоюють програмовий матеріал і свідомо його запам'ятовують, працюють швидко і самостійно, володіють навичками аналізу та синтезу. Таким школярам слід працювати із завданнями творчого характеру з елементами дослідництва. Учні з достатнім загальним рівнем розумового розвитку володіють стійким інтересом до знань. Проте через нестійку увагу, невміння зосереджуватися, довго тримати в пам'яті новий матеріал навчаються, зазвичай, нижче своїх можливостей. Отже, школярів цієї групи слід привчати до тривалих трудових зусиль. Учні з низьким рівнем розумового розвитку швидко втомлюються, мають нестійку увагу, низький рівень логічного мислення, програмовий матеріал засвоюють повільно та поверхово. З такою групою дітей необхідно працювати безпосередньо на уроці, привчаючи їх до самостійної роботи, застосовуючи всі методи заохочення, стимулювання, долати недоліки мислення, розвивати мовлення [1, с. 9-10].

Наступним критерієм визначення психофізіологічних якостей функціональних процесів учнів є можливі відхилення від норм у пізнавальній, емоційній та вольовій сферах, що спричиняє виникнення труднощів у навчанні. Останні можуть бути зумовлені дисфункцією окремих систем мозку (труднощі в інтелектуальній сфері діяльності), інфантилізмом (затримка темпу формування емоційно-вольової сфери), недостатнім розвитком просторових уявлень, рухових умінь, порушенням функцій пам'яті, дисграфією (складності, пов'язані з формуванням навичок письма), дислексією (складності, пов'язані з формуванням навичок читання), недостатнім загальним розвитком [3, с. 6-11].

До категорії мінливих особливостей учнів належать сфери інтересів, мотиви навчальної діяльності, рівень розвитку пізнавальних процесів. Проведене нами діагностувальне дослідження дозволило уточнити домінуючі сфери інтересів сучасних молодших школярів (спілкування з друзями, читання художньої літератури, малювання, перегляд телевізійних програм, слухання музики, гра у комп'ютерні ігри тощо) та мотиви навчальної діяльності (широкий пізнавальний мотив, мотив отримання позитивних оцінок, соціальний статус в колективі, отримання суспільно-значущої професії), які і є основними критеріями розподілу учнів в умовні групи з метою подальшої диференціації та індивідуалізації навчання.

Щодо рівня розвитку пізнавальних процесів молодших школярів, цей віковий період характеризується: слабо диференційованим сприйманням (школярі цієї вікової категорії неправильно ідентифікують літери або слова, що сприймаються ними на слух, роблять помилки в їх правописі, не вміють виділяти головне, істотне); наочно-образним характером пам'яті (навчальна інформація повинна бути цікавою для учнів цієї вікової категорії, доступною, осмисленою для її "буквального" відтворення молодшими школярами); конкретно-образним, наочно-дійовим мисленням (визначає необхідність чіткої організації подачі матеріалу безпосередньо через досвід, зіставлятися зі змістом окремих частин або питань навчальної інформації, засвоєної раніше); домінуванням мимовільної уваги (її стійкість залежить від значущості, важливості, доступності, посиленості, яскравості, образності, незвичайності, цікавості навчального матеріалу) та творчої уяви (передбачає залучення особистості до творчого процесу)

Основними критеріями визначення відмінностей у навчанні учнів є ступінь їхньої працьовитості, ступінь старанності та ступінь відповідальності.

Крок другий – визначення загального рівня сформованості компетенцій учнів відповідно до опанованого ними навчального матеріалу. З цією метою доцільним є використання фронтальної форми роботи, яка є підґрунтям подальшої диференціації та індивідуалізації іншомовної мовленнєвої діяльності, моделювання структури змісту нав-

чального матеріалу (можливе скорочення, розширення, спрощення, дозування, градація тощо).

Крок третій – формування груп і підгруп учнів відповідно до їхніх подібних типових особливостей і залежно від найближчих перспектив навчання, сфер інтересів, мотивів навчальної діяльності з метою виконання учнями диференційованих завдань у групах під керівництвом учителя. На цьому етапі застосовуються роздавальні додаткові навчальні матеріали, зміст яких диференціюється за ступенем самостійності (дозування кількості інформації однакової складності відповідно до подібних особливостей суб'єктів учіння окремої групи (підгрупи), що дозволяє учням сприймати повний об'єм знань, передбачений навчальною програмою.

Зміст диференційованих вправ і завдань повинен базуватися на характеристичі основних типологічних груп школярів відповідно до їхніх навчальних можливостей, структуруючись на 4 варіанти їх виконання: для учнів з високими, достатньо високими, середніми та низькими навчальними можливостями. Зауважимо, що такий поділ на варіанти співпадає також із визначеними рівнями навчальних досягнень учнів: початковий, середній, достатній та високий, за якими і здійснюється оцінювання у загальноосвітніх школах.

Крок четвертий – організація самостійної (індивідуалізованої) форми роботи учнів, що передбачає використання вчителями індивідуалізованих роздавальних додаткових навчальних матеріалів, які повинні містити диференційовані завдання, спрямовані на врахування індивідуальних особливостей та потенційних можливостей кожного суб'єкта учіння. Учні самостійно виконують запропоновані індивідуалізовані завдання. Такий вид самостійної роботи передбачає систематизацію, узагальнення, вдосконалення, автоматизацію знань, навичок і вмінь учнів та є показником рівня оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю кожним учнем окремо.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок із напрямку. Підсумовуючи усе сказане вище, варто зауважити, що дотримання майбутніми вчителями описаної послідовності дій під час використання роздавальних додаткових навчальних матеріалів на уроках іноземної мови у початковій школі створює умови для ефективної

організації освітнього процесу та підвищення результативності навчальних досягнень учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акимов М.К. Индивидуальность учащегося и индивидуальный подход / М.К. Акимов, В.Т. Козлова. – М. : Знание, 1992. – 80 с. – (Новое в жизни, науке и технике “Педагогика и психология” ; № 3).
2. Актуальные проблемы дифференцированного обучения / [И.А. Ананич, А.Б. Василевский, В.И. Водейко и др.] ; под ред. Л.Н. Рожиной. – Минск: Народная асвета, 1992. – 191 с.
3. Алиев Н.Н. Выбор особенностей учащихся при дифференцированном обучении иностранному языку / Н.Н. Алиев // Иностранные языки в школе. – 1992. – № 5–6. – С. 28-30, 91.
4. Кузовлев В.П. Методическая характеристика класса как средство индивидуализации процесса обучения иноязычному общению / В.П. Кузовлев // Иностранные языки в школе. – 1986. – № 1. – С. 31-38.
5. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : [підручник / кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 1999. – 320 с.
6. Скальська О.В. Дидактичні умови добору і використання навчальних матеріалів на уроках іноземної мови у початковій школі : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.09 / Скальська Ольга Василівна. – К., 2009. – 239 с.